

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΜΣ «Ποινικό Δίκαιο & Ποινική Δικονομία»

Μάθημα: «Ειδικά Θέματα Ποινικού Δικονομικού Δικαίου»

με θέμα:

«Μάρτυρες του στέμματος & ευνοϊκά μέτρα»

Διδάσκοντες:

Αριστομένης Τζαννετής, Αλέξανδρος Δημάκης

Εισηγήτρια:

Αγγελική Ξηνταριανού – Καρατζά (Α.Μ.: 7340162301018)

Επιβλέπων καθηγητής:

Αριστομένης Τζαννετής

Αθήνα, Ιανουάριος 2024

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	2
1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ – ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	Error!
Bookmark not defined.	
2. ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	Error! Bookmark not defined.
2.1 Τα «Ευνοϊκά Μέτρα» του άρθρου 27 Ν. 4139/2013	6
2.2 Τα «Ευνοϊκά Μέτρα» του άρθρου 187Γ Π.Κ.	9
2.3 Τα Ευνοϊκά Μέτρα του άρθρου 263Α Π.Κ.	12
3. Μέτρα Προστασίας Μαρτύρων του Στέμματος	18
4. Διάκριση από Μάρτυρες Δημοσίου Συμφέροντος, ...	19
5. Απολογισμός του θεσμού & Συμπεράσματα	20
Πίνακας Βιβλιογραφίας	23

Εισαγωγή

Στην ελληνική ποινική έννομη τάξη, κατά το πρότυπο των ευρωπαϊκών ηπειρωτικών δικαίων, προκρίνεται η αρχή της νομιμότητας (*Legalitätsprinzip*), έναντι της αρχής της σκοπιμότητας, σύμφωνα με την οποία, όπως αποτυπώνεται στο αρ. 43 παρ.1 ΚΠΔ, ο Εισαγγελέας είναι υποχρεωμένος να κινήσει την ποινική δίωξη, όταν καταμηνύεται σε αυτόν ή υποπίπτει στην αντίληψή του η τέλεση αξιόποινης πράξεως, εφόσον κρίνει αφενός το νόμο και ουσία βάσιμο της έγκλησης, μήνυσης ή οιασδήποτε άλλης είδησης (*notitia criminis*) και αφετέρου τη θετική κατάφαση της ύπαρξης επαρκών ενδείξεων για την κίνηση της ποινικής δίωξης.¹ Αποτελώντας η παραπάνω αρχή ακρογωνιαίο λίθο του ποινικού νομικού συστήματος, έντονες επικρίσεις δέχθηκε ο προερχόμενος από το αγγλοσαξονικό δίκαιο θεσμός του «*μάρτυρα του στέμματος*» (en: *witness of the crown*, *King's/Queen's evidence*, de: *Kronzeuge*), όταν εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη πριν από πενήντα και πλέον έτη. Κατά το αγγλοαμερικανικό πρότυπο, αναπόσπαστο κομμάτι του οποίου αποτελεί η διαπραγμάτευση μεταξύ δραστών και κατηγορούσας αρχής, ο «*μάρτυρας του στέμματος*», έχοντας ο ίδιος συμμετάσχει σε μια εγκληματική πράξη, καταθέτει επί ενοχοποιητικών για εκείνον γεγονότων, συμβάλλοντας στην απόδειξη και δίωξη έτερων βαρύτερων εγκλημάτων και επιτυγχάνοντας έτσι την ποινική ασυλία του (*immunity*) ή μια ευμενέστερη ποινή.² Η εισαγωγή του θεσμού στην ελληνική έννομη τάξη έλαβε χώρα επί δικτατορίας και σε μία περίοδο που η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών απασχολούσε έντονα ως πρόβλημα τις ΗΠΑ και την Κεντρική Ευρώπη, με το άρθρο 8 του Ν.Δ. 743/1970 περί ναρκωτικών το οποίο προέβλεπε υποχρεωτική αναστολή της εκτέλεσης της ποινής ή την υφ' όρον απόλυση του καταδικασθέντος από το κατάστημα κράτησης. Παρ' ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση φαίνεται να συμπορεύεται με την παγκόσμια τάση της εποχής για την πάταξη των ναρκωτικών, στο νομικό κόσμο αποτέλεσε αντικείμενο επικρίσεων όχι μόνο ως αντίθετη με την αρχή της νομιμότητας, αλλά και με την αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ενόψει της «*χρησιμοποίησης*» του δράστη ως μέσου επίτευξης σκοπών αντεγκληματικής πολιτικής. Παρά τις παραπάνω επικρίσεις, ο θεσμός του μάρτυρα του

¹ Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, 5η Έκδοση, 2020, σελ. 80 επ.

² Παύλου Σ., Ναρκωτικά, Δογματικά και Ερμηνευτικά προβλήματα του ν. 1729.1987, Β' Έκδοση, Δίκαιο και Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2002, σ. 323-324.

στέμματος εντάχθηκε στην ελληνική έννομη τάξη σημειώνοντας μια ενδιαφέρουσα πορεία νομοθετικών τροποποιήσεων και κάνοντας σήμερα πλέον την εμφάνισή του μέσα από διατάξεις του Ποινικού Κώδικα με την πρόβλεψη «Ευνοϊκών Μέτρων» (στο αρ. 187Γ Π.Κ. για τα μέλη εγκληματικών & τρομοκρατικών οργανώσεων και στο αρ. 263^Α Π.Κ. για τους υπαιτίους πράξεων διαφθοράς) καθώς και στο άρθρο 27 του Ν. 4139/2013 για τους δράστες διακίνησης ναρκωτικών, το περιεχόμενο και τις προϋποθέσεις των οποίων θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

1. Διαχρονικό δίκαιο – Η πορεία νομοθετικών μεταβολών του νόμου περί ναρκωτικών.

Πριν εξετάσουμε τις ρυθμίσεις που αφορούν στο θεσμό του μάρτυρα του στέμματος σήμερα, έχει αξία να μελετήσουμε με μια σύντομη αναδρομή την πορεία του θεσμού στην ελληνική έννομη τάξη.

Όπως αναφέραμε, η εισαγωγή του θεσμού έγινε με το άρθρο 8 του Νομοθετικού Διατάγματος 743/1970 περί ναρκωτικών. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, δινόταν η επιλογή στο δικαστήριο να αναστείλει την εκτέλεση της ποινής μέχρι είκοσι έτη, εφόσον αυτό πειθόταν ότι ο κατηγορούμενος συντέλεσε ουσιωδώς και «οικεία βουλήσει» στην ανακάλυψη και εξάρθρωση συμμορίας εμπορίας ναρκωτικών. Αντίστοιχη δυνατότητα παρείχε το άρθρο και στον καταδικασθέντα που συνετέλεσε ουσιωδώς και «οικεία βουλήσει» στην ανακάλυψη και εξάρθρωση συμμορίας ναρκωτικών, ο οποίος, με απόφαση του δικαστηρίου επί αιτήσεως αυτού ή του Εισαγγελέως ή της διεύθυνσης των φυλακών όπου κρατείτο, θα απολυόταν υφ' όρον.

Το άρθρο 8 του ΝΔ 743/1970 έθεσε δύο προϋποθέσεις για την εφαρμογή του, εκ των οποίων η μία είναι **αντικειμενική**, και αφορά στο στοιχείο της ουσιώδους συμβολής, ενώ η δεύτερη είναι **υποκειμενική**, και φορά στην «οικεία βούληση» του κατηγορούμενου ή καταδικασθέντος. Παρότι το άρθρο δεν προσδιόριζε ρητώς το περιεχόμενο της έννοιας «ουσιώδους» αναφορικά με τη συμβολή, ή της «οικείας βουλήσεως», δημιουργώντας πιθανή σύγχυση με τις έννοιες της μεταμέλειας και της έμπρακτης μετάνοιας του Π.Κ., στην πραγματικότητα η έννοια του μάρτυρα του στέμματος είναι ανεξάρτητη και διαφοροποιημένη από τις ανωτέρω. Και τούτο, καθώς,

από τη μία, ο μάρτυρας του στέμματος είναι υπαίτιος τετελεσμένου εγκλήματος, του οποίου τα αποτελέσματα δεν αποσβένονται ούτε ανατρέπονται με την ουσιώδη συμβολή του και, από την άλλη, μικρή σημασία έχει εάν το φρόνημα του δράστη κατά την παροχή πληροφοριών βρισκόταν σε σύμπλευση με τις επιταγές της νομίμου τάξεως. Όπως παρατηρεί ο Αναγνωστόπουλος³, εν προκειμένω το περιεχόμενο της έννοιας «οικεία βούλησει» αφορά στο κατά πόσον ο κατηγορούμενος ή καταδικασθείς παρέχει πληροφορίες που δεν θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν από τις διωκτικές αρχές με άλλον τρόπο. Παρέχει, δηλαδή, την προσωπική του συμβολή στην προσπάθεια εξάρθρωσης της συμμορίας ναρκωτικών. Εξ άλλου καθίσταται αδύνατον να θεωρηθεί απαραίτητη προϋπόθεση η έλλειψη εξωτερικού καταναγκασμού για την «οικεία βούληση» του μάρτυρα του στέμματος, όπως είναι για τις αναφερθείσες δύο έννοιες, καθώς εκ των πραγμάτων ενεργεί μετά τη σύλληψή του σε καθεστώς απειλούμενης ή ορισθείσας ποινής.⁴

Δεκαεπτά χρόνια αργότερα, με την ψήφιση του νόμου 1729/1987 («Καταπολέμηση της διάδοσης των Ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις»), ρυθμίστηκαν περαιτέρω οι προϋποθέσεις των ευνοϊκών μέτρων του μάρτυρα του στέμματος στο άρθρο 24, το οποίο, μάλιστα, τιτλοφορούνταν ως «Μεταμέλεια». Ο νομοθέτης έθεσε ως προαπαιτούμενη για την εφαρμογή ευνοϊκών μέτρων την προσωπική πρωτοβουλία του υπαιτίου στην ανακάλυψη, εξάρθρωση ή σύλληψη και παραπομπή υπαίτιων των άρθρων 5, 6, 7 και 9 του οικείου νόμου, τον ουσιώδη χαρακτήρα της συμβολής του και τον ελαφρύτερο χαρακτήρα της τελεσθείσας από το μάρτυρα του στέμματος πράξης σε σχέση με αυτήν την πράξη στην ανακάλυψη της οποίας συνετέλεσε με τη μαρτυρία του, ικανοποιώντας έτσι την αρχή της αναλογικότητας. Ο παραπάνω νόμος στη συνέχεια τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από τον Ν. 2161/1993, όπου στο άρθρο 21 παρ. 1 ο νομοθέτης έθεσε με τρόπο εναργέστερο τις τρεις (3) αναγκαίες προϋποθέσεις για την αναστολή της ποινικής δίωξης, την αναστολή εκτέλεσης της ποινής ή την υπό όρο απόλυση του μάρτυρα του στέμματος, δηλαδή α) την προσωπική πρωτοβουλία του (τουλάχιστον κατά πιθανολόγηση), β) τον αποκλεισμό επιβαρυντικής περιστάσης ή διακεκριμένου εγκλήματος στο πρόσωπο του και γ) την προφανή αναντιστοιχία της βαρύτητας του

---

³Αναγνωστόπουλος Η., Εξάρθρωση συμμορίας και αναστολή εκτελέσεως της ποινής (Παρατηρήσεις στο άρθρο 8 του ν.δ. 743/1970 περί ναρκωτικών), δημοσιευμένο σε Μνήμη: Ν. Χωραφά, Η. Γάφου, Κ. Γαρδίκας, Ι, 1986, σ. 255-257

⁴Ι. Φαρσεδάκη-Γ. Συλίκου, Ναρκωτικά, σελ. 324

τελεσθέντος από τον κατηγορούμενο εγκλήματος σε σχέση με την επικινδυνότητα των προσώπων που συνελήφθησαν κατόπιν της μαρτυρίας του. Κατά την παρ. 4, η συνδρομή των παραπάνω όρων συνιστά ελαφρυντική περίπτωση στο πρόσωπο του κατηγορούμενου. Εν συνεχεία, ο νομοθέτης προχώρησε στην κωδικοποίηση των παραπάνω διατάξεων με το νόμο 3459/2006 (*Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά*), ο οποίος είναι και ο τελευταίος πριν την ψήφιση του σημερινού εφαρμοστέου Ν. 4139/2013, διατηρώντας το ίδιο περιεχόμενο και τον τίτλο «Μεταμέλεια» στο άρθρο 27.

Εξετάζοντας τις παραπάνω ρυθμίσεις, το περιεχόμενο των οποίων είναι όμοιο, αξίζει να σταθούμε στις εξής εννοιολογικές διασαφηνίσεις: Κατ' αρχάς, ο νομοθέτης φαίνεται να προσδίδει μεγάλη σημασία στην στάθμιση ανάμεσα στην βαρύτητα της τελεσθείσας από τον μάρτυρα του στέμματος πράξης και στη βαρύτητα των πράξεων που ανακαλύφθηκαν κατόπιν της μαρτυρίας του τελευταίου, καθώς και στη μη συνδρομή επιβαρυντικών περιστάσεων στο πρόσωπό του. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο νομοθέτης προσπάθησε να διαρθρώσει τη συγκεκριμένη διάταξη με τέτοιο τρόπο, ώστε να δώσει απάντηση σε όλους τους προβληματισμούς που προέκυψαν κατά την εισαγωγή του θεσμού του μάρτυρα του στέμματος με το ΝΔ 743/1970. Προτεραιότητα δίνεται, δηλαδή, στην εξάρθρωση, σύλληψη και καταδίκη μεγαλέμπορων ναρκωτικών και συμμοριών, αποκλείοντας το ενδεχόμενο “εκμετάλλευσης” της διάταξης αυτής από υπαίτιους βαρύτερων εγκλημάτων εις βάρος μικροδιακινητών.

2. Οι ισχύουσες ρυθμίσεις για τα «ευνοϊκά μέτρα » του αρ. 27 Ν. 4139/2013 και των άρθρων 187Γ Π.Κ., 263Α Π.Κ.

Κατόπιν των ανωτέρω νομοθετικών ρυθμίσεων φτάνουμε στη σημερινή ρύθμιση αναφορικά με το θεσμό του μάρτυρα του στέμματος στις υποθέσεις ναρκωτικών, με το άρθρο 27 του Ν. 4139/2013 περί εξαρτησιογόνων ουσιών, αλλά και στην πρόβλεψη ευνοϊκών μέτρων υπέρ του σε υποθέσεις εγκληματικών ή

τρομοκρατικών οργανώσεων με το άρθρο 187Γ Π.Κ., και σε υποθέσεις διαφθοράς, με το άρθρο 263^A Π.Κ. .

2.1 Τα «Ευνοϊκά Μέτρα» του άρθρου 27 Ν. 4139/2013

Το ισχύον άρθρο 27 του Ν. 4139/2013 με τίτλο «Ευνοϊκά μέτρα» διαμορφώθηκε ως εξής:

Άρθρο 27 «Ευνοϊκά μέτρα» :

- 1. Αν ο υπαίτιος κάποιας από τις πράξεις των άρθρων 20 έως 22 πριν από την αμετάκλητη καταδίκη του, κρίνεται ότι με δική του πρωτοβουλία συντέλεσε με παροχή πληροφοριών στην ανακάλυψη ή εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης διακίνησης ναρκωτικών ή στην ανακάλυψη και σύλληψη διακινητή ναρκωτικών, η δε ευθύνη του υπαιτίου και η βαρύτητα της πράξης του είναι καταδήλως μικρότερες από την ευθύνη των προσώπων στην ανακάλυψη και σύλληψη των οποίων συντέλεσε και τη βαρύτητα των πράξεων που τέλεσαν, το δικαστήριο αναγνωρίζει στο πρόσωπό του ελαφρυντική περίπτωση. Παράλληλα μπορεί να διατάξει και την αναστολή εκτέλεσης της ποινής για διάστημα από δύο (2) έως είκοσι (20) ετών, ανεξάρτητα από τη συνδρομή των όρων των άρθρων 99 επ. του Ποινικού Κώδικα.*
- 2. Σε περίπτωση που για την ανακάλυψη ή εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή τη σύλληψη του διακινητή ναρκωτικών, είναι αναγκαία η προσωρινή αποφυλάκιση του ανωτέρω υπαιτίου, το συμβούλιο πλημμελειοδικών μπορεί με βούλευμα να διατάσσει την προσωρινή αναστολή της ποινικής δίωξης του ανωτέρω και την για ορισμένο χρόνο προσωρινή του απόλυση από τη φυλακή, προκειμένου να επαληθευτούν οι ανωτέρω πληροφορίες.*
- 3. Αν, μετά την κατά τα άνω αναστολή της ποινικής δίωξης και αποφυλάκιση του υπαιτίου, προκύψει ότι οι δοθείσες από αυτόν πληροφορίες δεν ήταν αληθινές ή ότι δεν επρόκειτο για εγκληματική οργάνωση διακίνησης 7 ναρκωτικών ή για διακινητή ναρκωτικών, το σχετικό βούλευμα ανακαλείται, διατάσσεται και πάλι η φυλάκιση του υπαιτίου και η ανασταλείσα ποινική δίωξη κατ' αυτού συνεχίζεται.*
- 4. Για τις χορηγηθείσες από τον υπαίτιο πληροφορίες, συντάσσεται έκθεση ένορκης εξέτασης μάρτυρα, η οποία αποστέλλεται στον εποπτεύοντα τις υποθέσεις ναρκωτικών εισαγγελέα εφετών κατ' άρθρο 44 προκειμένου να λάβει γνώση. Η έκθεση ένορκης εξέτασης μάρτυρα τηρείται σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας, όπου επίσης αποστέλλεται και τηρείται έκθεση της αρμόδιας αρχής, η οποία προέβη με βάση τις ανωτέρω*

πληροφορίες στην εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης διακίνησης ναρκωτικών ή στη σύλληψη διακινητή ναρκωτικών ουσιών. Των ανωτέρω εκθέσεων λαμβάνουν γνώση μόνο τα μέλη του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου ή δικαστηρίου τα οποία εξετάζουν και αυτεπαγγέλτως τη χορήγηση ή μη των προβλεπόμενων στις προηγούμενες παραγράφους ευεργετημάτων. Οι διατάξεις των άρθρων 9 και 10 του ν. 2928/2001 εφαρμόζονται και για τις αξιόποινες πράξεις του άρθρου 23 του παρόντος.

5. Αν οι όροι της παραγράφου 1 συντρέξουν μετά την αμετάκλητη καταδίκη του υπαιτίου, το συμβούλιο πλημμελειοδικών μπορεί να διατάξει την απόλυσή του από τις φυλακές υπό όρο και χωρίς τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 105 του Ποινικού Κώδικα.

Επί των προϋποθέσεων του άρθρου 27 παρ. 1, παρατηρούμε τα εξής: Αναφορικά με την προαπαιτούμενη προσωπική πρωτοβουλία του κατηγορούμενου στην παροχή πληροφοριών, απαραίτητο είναι να αποδεικνύεται η ουσιαστική και ενεργητική συμβολή του δράστη, χωρίς να αρκεί η απλή συνδρομή και συνεργασία του με τις διωκτικές αρχές. Σημαντική λοιπόν είναι αφενός η διακριτή πρωτοβουλία του δράστη, κατόπιν της σύλληψής του, αφετέρου η ουσιαστική συμβολή της μαρτυρίας του, δηλαδή η παροχή πληροφοριών των οποίων την συγκέντρωση δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν με άλλον τρόπο οι αρχές.

Περαιτέρω, απαραίτητη κρίνεται η σύγκριση μεταξύ της ευθύνης του μάρτυρα του στέμματος σε σχέση με αυτήν των προσώπων στην ανακάλυψη των οποίων συντέλεσε ο πρώτος με τις πληροφορίες του, η οποία θα πρέπει να είναι αντικειμενικώς ελαφρότερη. Η σύγκριση αυτή πραγματοποιείται είτε βάσει της επαπειλούμενης στο νόμο ποινής για τις εκάστοτε πράξεις, είτε βάσει κριτηρίων που αφορούν στο είδος και την ποσότητα των ναρκωτικών ουσιών. Η ανωτέρω κρίση έχει γίνει δεκτό ότι δεν υπόκειται σε αναιρετικό έλεγχο, ωστόσο στην δικαστική απόφαση θα πρέπει να περιγράφονται όλα τα μετρήσιμα και αντικειμενικά στοιχεία που συντέλεσαν σε αυτήν. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται οι έννοιες της εγκληματικής οργάνωσης (187 Π.Κ.), και του μεγαλέμπορου ναρκωτικών ουσιών (που αφορά είτε στην επανειλημμένη τέλεση κακουργημάτων του νόμου περί ναρκωτικών, είτε στο είδος και την ποσότητα των ναρκωτικών ουσιών).⁵

---

⁵ Ν Παρασκευόπουλος/Κ. Κοσμάτος, Ναρκωτικά, 3η έκδ., 2013 σελ. 192-196

Συγκρίνοντας την παραπάνω ρύθμιση με τις προϊσχύουσες, παρατηρούμε τις εξής διαφοροποιήσεις: ⁶ Αρχικά, παρατηρείται η αντικατάσταση του τίτλου «Μεταμέλεια» με τον αξιολογικά πιο ουδέτερο όρο «Ευνοϊκά Μέτρα», αποσυνδέοντας την ρύθμιση από την έννοια της έμπρακτης μετάνοιας. Επιπλέον, η ισχύς των ευνοϊκών μέτρων αφορά στο δράστη που έχει τελέσει και την διακεκριμένη περίπτωση διακίνησης του άρθρου 22 του Ν 4139/2013.⁷ Περαιτέρω, για τη χορήγηση των ευνοϊκών μέτρων έπαψε να αρκεί η πιθανολόγηση της συμβολής των πληροφοριών του μάρτυρα του στέμματος για την εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή της σύλληψης μεγαλεμπόρων ναρκωτικών, όπως ίσχυε με το Ν. 3459/2006, με απαιτούμενη πλέον την πλήρη απόδειξη.⁸ Τέλος, στο άρθρο 4 του άρθρου διατυπώνεται ο τρόπος με τον οποίο ο μάρτυρας του στέμματος «συνεργάζεται» με τις Αρχές κατά την παροχή των πληροφοριών.

Η τελευταία αυτή καινοτομία που εισήχθη με τον Ν. 4139/2013, δηλαδή η θεσμοθέτηση συγκεκριμένης διαδικασίας καταγραφής των παρεχόμενων πληροφοριών, φαίνεται να λειτουργεί προς όφελος του μάρτυρα του στέμματος, ο οποίος, υπό το καθεστώς των προηγούμενων ρυθμίσεων επωμιζόταν το βάρος προσκόμισης και επίκλησης των εγγράφων και αποδεικτικών στοιχείων που θεμελιώναν τον αυτοτελή του ισχυρισμό αιτούμενος ευνοϊκής μεταχείρισης.⁹ Πλέον, κατά την παροχή πληροφοριών από το μάρτυρα του στέμματος συντάσσεται έκθεση ένορκης εξέτασης κατά το αρ. 148 ΚΠΔ, γνώση της οποίας λαμβάνει ο εποπτεύων τις υποθέσεις ναρκωτικών Εισαγγελέας Εφετών. Η έκθεση παραμένει μυστική και φυλάσσεται σε ειδικό αρχείο της Εισαγγελίας Εφετών, μαζί με την έκθεση της αρμόδιας αρχής που προέβη στη συνέχεια σε ανακάλυψη/εξάρθρωση του μεγαλέμπορου ναρκωτικών ή της εγκληματικής οργάνωσης, ενώ γνώση των εκθέσεων

---

⁶ Ν Παρασκευόπουλος/Κ. Κοσμάτος, ό.π. σελ. 192-196

⁷ Κατά την κατάθεση του σχεδίου του νόμου, όπως προκύπτει από την αιτιολογική του έκθεση, προβλεπόταν η διεύρυνση ισχύος των ευνοϊκών μέτρων και στις ιδιαίτερα διακεκριμένες περιπτώσεις του άρθρου 23. Επίσης, παρά την αλλαγή του τίτλου του άρθρου σε «Ευνοϊκά μέτρα», φαίνεται να χρησιμοποιείται ο όρος «μεταμεληθείς δράστης». Βλ. Εισηγητική Έκθεση Ν. 4139/2013.

⁸ Παρασκευόπουλος Ν., Η καταστολή της διάδοσης των ναρκωτικών στην Ελλάδα, σ. 278 – 279 και Ανδρέου Φ., Ναρκωτικά ν. 4139/2013 κατ' άρθρο ερμηνεία, σ. 212.

⁹ Σχετική η ΑΠ 1329/2014 (ΝΟΜΟΣ), όπου απορρίφθηκε ο λόγος αναίρεσης περί απόλυτης ακυρότητας κατά το αρ. 171.1δ, λόγω μη εγχειρίσεως από τον εισαγγελέα της έδρας των αποδεικτικών της συνεργασίας του δράστη με τις αρχές εγγράφων, καθώς, σύμφωνα με την απόφαση, αυτά έπρεπε να προσκομιστούν από τον κατηγορούμενο, δεδομένου ότι η έκθεση ένορκης εξέτασης του μάρτυρα που συνεργάζεται με τις αρχές, τηρείται σε ειδικό αρχείο (Σε κάθε βέβαια περίπτωση είχε κριθεί πως δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση το αρ.27 παρ.4, δεδομένου ότι δεν ίσχυε κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης και ούτε είχε αναδρομική ισχύ, ως δικονομική διάταξη).

αυτών λαμβάνει το Δικαστικό Συμβούλιο ή το δικαστήριο που θα κρίνει στη συνέχεια επί της χορήγησης ή μη των ευνοϊκών μέτρων. Καθ' αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται και η ασφάλεια και προστασία του συνεργαζόμενου δράστη, ενώ δεν θίγονται τα υπερασπιστικά δικαιώματα των εν συνεχεία συλληφθέντων δραστών, καθώς η έκθεση της ένορκης κατάθεσης του μάρτυρα του στέμματος ούτε περιλαμβάνεται στη δικογραφία, ούτε λαμβάνουν γνώση αυτής οι δικαστές που θα επιληφθούν της υπόθεσής τους.

2.2 Τα «Ευνοϊκά Μέτρα» του άρθρου 187Γ Π.Κ.

Η πρόβλεψη των ευνοϊκών μέτρων στο μάρτυρα του στέμματος αναφορικά με τις υποθέσεις εγκληματικών και τρομοκρατικών οργανώσεων εισήχθη αρχικά ως άρθρο 187B του Ποινικού Κώδικα, το οποίο τιτλοφορούταν «Μέτρα Επιείκειας», δυνάμει του άρθρου 1 του Ν.2928/2001 όπως αυτό αντικαταστάθηκε με τα άρθρα 2 παρ. 2 Ν. 4198/2013 και 6 Ν. 4267/2014, στοχεύοντας στην πρόληψη και αποκάλυψη των εγκλημάτων του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας και στη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος.¹⁰ Ο τίτλος «μέτρα επιείκειας» αντικαταστάθηκε με τον Ν. 4619/2019 και η σημερινή διάταξη του άρθρου 187Γ, κατόπιν πολλαπλών αντικαταστάσεων και αναριθμήσεων, φέρει πλέον τον τίτλο «ευνοϊκά μέτρα», κατά τον τίτλο του αρ. 27 Ν.4139/2013. Η αντικατάσταση αυτή θεωρήθηκε ορθή, μιας και ο όρος «μέτρα επιείκειας είχε θεωρηθεί αδόκιμος»¹¹ καθώς οδηγεί σε ορθότερη ερμηνεία και εφαρμογή των προβλεπόμενων στο άρθρο μέτρων, τα οποία δεν ρυθμίζουν μορφή απονομής δικαιοσύνης για την πράξη του μάρτυρα του στέμματος, αλλά εξυπηρετούν αντεγκληματικούς σκοπούς.

Στο ισχύον άρθρο 187Γ προβλέπονται μια σειρά από ευνοϊκά μέτρα που αφορούν στους δράστες οι οποίοι συγκροτούν ή εντάσσονται ως μέλη σε εγκληματικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις ή συμμορίες. Ως **εγκληματική** ορίζεται η οργάνωση τριών τουλάχιστον ατόμων με ιεραρχική δομή και πραγματοπαγή διάρθρωση, δηλαδή με συγκεκριμένες και διακριτές θέσεις, που έχει ως σκοπό την διαρκή τέλεση

---

¹⁰ Κωνσταντίνος Φράγκος, Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019 και 4637/2019). Κατ' άρθρο ερμηνεία & Νομολογία Αρείου Πάγου, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2020, σελ. 876-877

¹¹ Παρασκευόπουλος Ν, Η καταστολή της διάδοσης των ναρκωτικών στην Ελλάδα, 4η Έκδοση, 2014, σελ. 274επ.

εγκληματικών πράξεων.¹² Αντίθετα, βάσει ποσοτικών, χρονικών και ποιοτικών κριτηρίων, ως **συμμορία** ορίζεται οποιαδήποτε ένωση δύο τουλάχιστον ατόμων, η οποία δεν ακολουθεί απαραίτητα πραγματοπαγή δομή, ούτε έχει διάρκεια δράσης,¹³ Στην παρ. 1 του άρθρου προβλέπεται, λοιπόν, η **απαλλαγή από την ποινή** των πράξεων των παρ. 1 έως 3 του άρθρου 187 Π.Κ. (Εγκληματική Οργάνωση), ή των παρ. 2 έως 4 του άρθρου 187^Α Π.Κ. (Τρομοκρατική Οργάνωση), εφόσον ο υπαίτιος των πράξεων καταστήσει δυνατή με αναγγελία του στην αρχή την πρόληψη της διάπραξης ενός από τα σχεδιαζόμενα από την οργάνωση εγκλήματα, ή, με τον ίδιο τρόπο, συμβάλλει ουσιωδώς στην εξάρθρωση της οργάνωσης. Στην περίπτωση που δεν έχει ασκηθεί ακόμη ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών με αιτιολογημένη διάταξη του **απέχει** από την άσκησή της και υποβάλλει την δικογραφία στον εισαγγελέα εφετών, ο οποίος ενεργεί σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 3 του Κ.Π.Δ, δηλαδή είτε εγκρίνει την αποχή, είτε διατάσσει στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών την άσκηση της ποινικής δίωξης. Σύμφωνα με την παρ. 2, στην περίπτωση που ο υπαίτιος έχει τελέσει κάποιο από τα επιδιωκόμενα εγκλήματα ή έχει τελέσει κάποιο από τα προβλεπόμενα στην παρ. 1 του άρ. 187^Α, το δικαστήριο του επιβάλλει **μειωμένη ποινή** κατ' άρθρο 83 Π.Κ., με δυνατότητα αναστολής αυτής ύστερα από εκτίμηση της έκτασης της συμμετοχής του υπαιτίου στην οργάνωση και του βαθμού συμβολής του στην εξάρθρωση της.

Σημαντικές διευκρινήσεις σύμφωνα με το περιεχόμενο των προϋποθέσεων εφαρμογής των παραπάνω ευνοϊκών μέτρων είχε δώσει η απόφαση 1413/2010 του Αρείου Πάγου,¹⁴ προσδιορίζοντας τις έννοιες της «αναγγελίας στις αρχές» και της «ουσιώδους συμβολής του δράστη στην εξάρθρωση της οργάνωσης».

Συγκεκριμένα, στην ανωτέρω απόφαση ορίζεται ότι ως **αναγγελία** πρέπει να νοηθεί **οποιαδήποτε παροχή πληροφορίας ή άλλης μορφής συνεργασία** προς ή με οποιαδήποτε αρχή, άρα και την εισαγγελική ή δικαστική. Για την κατά την ανωτέρω αναγγελία **δεν τίθεται χρονικός περιορισμός**, πράγμα, που σημαίνει ότι αυτή αξιολογείται ακόμη και αν γίνει ενώπιον του δικαστηρίου, μέχρι την αμετάκλητη εκδίκαση της υποθέσεως. Η αναγγελία πρέπει να είναι **αποτελεσματική**, δηλαδή, είτε να οδηγήσει στην πρόληψη της τέλεσης ενός από τα σχεδιαζόμενα εγκλήματα, είτε να συμβάλει στην εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης.

¹² Μαργαρίτης Μ. / Μαργαρίτη Α., Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία Κατ' άρθρον, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, 2014, άρθρο 187, σ. 503.

¹³ Τζαννετής Α., Η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ΠοινΧρ 2001, σ. 1017.

¹⁴ ΑΠ 1413/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

Αναφορικά με το κριτήριο της **ουσιώδους συμβολής**, η οποία κρίνεται απαραίτητη για να επιφέρει την εφαρμογή μέτρων επιείκειας το δικαστήριο όρισε ότι **ουσιώδης** θεωρείται η συμβολή όταν η παρεχόμενη πληροφορία ή η συνεργασία προσθέτει **νέα στοιχεία**, σ' αυτά που μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή είχε στη διάθεσή της η αρχή ή **ενδυναμώνει σε αποφασιστικό βαθμό τα ήδη υπάρχοντα**, τα οποία μόνα δεν αρκούν για την εξάρθρωση. Οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι για τον χαρακτηρισμό της συμβολής ως ουσιώδους το δικαστήριο αξιώνει οι παρεχόμενες από το μάρτυρα του στέμματος πληροφορίες να οδηγούν στην εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης, δηλαδή όχι απλώς στην σύλληψη των μελών αυτής, αλλά και στην εκ θεμελίων διάλυσή της και στην αποτροπή της περαιτέρω δράση της.¹⁵ Μεταξύ των λοιπών παραδοχών του δικαστηρίου επί των ευνοϊκών μέτρων στην απόφαση 1413/2010, μεγάλη σημασία έχει ο **χαρακτηρισμός των διατάξεων των ευνοϊκών μέτρων ως δικονομικού** και όχι ουσιαστικού δικαίου, αποκλείοντας με τον τρόπο αυτό την κατ' άρθρο 2 Π.Κ. αναδρομική εφαρμογή ευμενέστερης διάταξης που ίσχυε από την τέλεση της πράξης του μάρτυρα του στέμματος μέχρι την αμετάκλητη εκδίκαση της υπόθεσης.¹⁶ Κρίσιμος χρόνος, λοιπόν, για την επιλογή του εφαρμοστέου κανόνα καθίσταται αυτός κατά τον οποίον ο συνεργαζόμενος δράστης προέβη στην αναγγελία, με την οποία συνέβαλε ουσιαστικά στην εξάρθρωση της οργάνωσης.

Εν συνεχεία, στην παρ. 3 του άρθρου 187Γ Π.Κ. προβλέπεται η δυνατότητα του εισαγγελέα πλημμελειοδικών, κατόπιν έγκρισης από τον εισαγγελέα εφετών, να απέχει προσωρινά από την ποινική δίωξη για παραβάσεις του νόμου περί αλλοδαπών (Ν. 4251/2014) ή του νόμου περί εκδιδόμενων με αμοιβή προσώπων (Ν. 2734/1999), εφόσον ο κατηγορούμενος των διατάξεων αυτών καταγγείλει αξιόποινες πράξεις των άρθρων 187 και 187Α Π.Κ. που έχουν τελεσθεί εις βάρος του. Αν η κατηγορία αποδειχθεί βάσιμη, η προσωρινή αποχή από την ποινική δίωξη γίνεται οριστική.

---

¹⁵ Στην απόφαση ΕφΑθ 2378/2015 ΠοινΧρ 2016,451 το δικαστήριο απάλλαξε τον κατηγορούμενο από την ποινή αφού έκρινε ως ουσιώδη τη συμβολή του στην εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης διακίνησης ναρκωτικών, καθώς και στην πρόληψη διάπραξης των σχεδιασμένων αδικημάτων διακίνησης κάνναβης.

¹⁶ Συγκεκριμένα ακολουθήθηκε η συλλογιστική ότι «[...] στο άρθρο 111 αρ.5 ΚΓΠοινΔ, όπως ίσχυσε μετά την τροποποίησή του από το άρθρο 4 του ν. 2928/2001, ορίζεται ότι "Το δικαστήριο των εφετών δικάζει [μεταξύ άλλων περιπτώσεων και] τα κακούργηματα που προβλέπονται στην παρ.1 του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και τα συναφή με αυτά πλημμελήματα και κακούργηματα, έστω και αν τα τελευταία τιμωρούνται βαρύτερα από τα ως άνω κύρια κακούργηματα". Η διάταξη αυτή καταλαμβάνει και πράξεις που είχαν τελεσθεί πριν από την έναρξη της ισχύος της, διότι, ως ρυθμιστική της αρμοδιότητας, είναι δικονομικού περιεχομένου, αποσκοπεί στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης και δεν προσκρούει στο άρθρο 2 ΠΚ (πρβλ. ΟΛΑΠ 390/1992). »

Αντιστοίχως, στην παρ. 4 προβλέπεται η αναστολή της διοικητικής απέλασης αλλοδαπών που βρίσκονται παράνομα στην χώρα και καταγγέλλουν αξιόποινες πράξεις που τελέστηκαν από εγκληματική ή τρομοκρατική οργάνωση, μέχρι την αμετάκλητη απόφαση επί των καταγγελλόμενων. Κατά τη διάρκεια της αναστολής χορηγείται στον αλλοδαπό άδεια παραμονής, κατά παρέκκλιση από την ισχύουσα νομοθεσία περί αλλοδαπών. Εν αντιθέσει, λοιπόν, με τα προβλεπόμενα στην παρ. 3, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών υποχρεωτικά διατάσσει την αναστολή της απέλασης του παράνομα ευρισκόμενου στην χώρα αλλοδαπού.

Τα προβλεπόμενα στις παρ. 3 και 4 ευνοϊκά μέτρα εισάγουν σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του Ν.2928/2001 μια εξαίρεση στην αρχή της νομιμότητας αναφορικά με την άσκηση της ποινικής δίωξης χάριν της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος. Οι διατάξεις για τα θύματα εγκληματικών οργανώσεων που ταυτοχρόνως φέρουν ποινική ευθύνη για παραβάσεις των παραπάνω νόμων έχουν χαρακτηριστεί ως ηθικά έκθετες¹⁷, προκαλώντας έντονες αντιδράσεις της θεωρίας. Και τούτο, διότι, αφενός τίθεται ένα επαχθές δίλημμα ανάμεσα στην πιθανή τιμωρία/απέλαση και στην παροχή πληροφοριών στα θύματα των εγκληματικών και τρομοκρατικών οργανώσεων, αφετέρου ελλοχεύει ο κίνδυνος της καταστρατήγησης των προβλεπόμενων μέτρων με ψευδείς καταγγελίες κατά αθώων προσώπων. Ως αποτέλεσμα έρχεται η ιδιαίτερα επιφυλακτική χορήγηση των συγκεκριμένων ευνοϊκών μέτρων, χωρίς τελικά να επιτελείται ο αντεγκληματικός σκοπός της διάταξης στο μέτρο που στόχευε ο νομοθέτης.¹⁸

2.3 Τα Ευνοϊκά Μέτρα του άρθρου 263Α Π.Κ.

Η διάταξη του άρθρου 263Α Π.Κ. αποτελεί τη δεύτερη διάταξη του ποινικού κώδικα στην οποία προβλέπονται ευνοϊκά μέτρα για τους μάρτυρες του στέμματος και εντοπίζεται στο κεφάλαιο του Π.Κ. «εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία», και συγκεκριμένα στις διατάξεις για την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Τα μέτρα αυτά εισήχθησαν για πρώτη φορά με το άρθρο 15 Ν. 3849/2010 (ως άρθρο 263Β Π.Κ.) στο πλαίσιο των δεσμεύσεων της χώρας, δυνάμει του άρθρου 37 της Σύμβασης του ΟΗΕ

¹⁷ Μανωλεδάκης Ι., Ασφάλεια και Ελευθερία, 2002, σελ.145

¹⁸ Μανωλεδάκης Ι., ο.π., σ. 145 και Ζαχαριάδης Α. Προστασία μαρτύρων και μέτρα επιείκειας κατά τη διαδικασία διώξεως του οργανωμένου εγκλήματος, σ. 774 – 775 και Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελ., Ο νόμος 2928/2001 «για την προστασία του πολίτη από τις αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΔικ 2001.696

κατά της Διαφθοράς, στην οποία προβλέπεται υποχρέωση των κρατών να παρέχουν κίνητρα στους δράστες αξιόποινων πράξεων για την εξασφάλιση της συνεργασίας τους προς απόδειξη αυτών, η οποία κυρώθηκε με τον Ν.3666/2008, ενώ στη συνέχεια το άρθρο τροποποιήθηκε με τον Ν. 4254/2014, λαμβάνοντας τη σημερινή του μορφή.¹⁹ Στο άρθρο 263Α του Π.Κ., λοιπόν, προβλέπονται ευνοϊκά μέτρα για τα πρόσωπα που συμβάλουν στην αποκάλυψη πράξεων διαφθοράς υπό ευρεία έννοια στον δημόσιο τομέα, όπως η δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλου (235, 236 Π.Κ.) και η δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργιών (237 Π.Κ.).

Στο άρθρο 235 παρ. 1 τυποποιείται το ιδιαίτερο, υπαλλακτικώς μικτό αδίκημα της δωροληψίας με απαίτηση ή λήψη ή αποδοχή υπόσχεσης αθέμιτου ωφελήματος με αντάλλαγμα την ενέργεια ή παράλειψή του σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του. Στην παρ. 2 προβλέπεται η επιβαρυντική περίπτωση που το «αντάλλαγμα» αντίκειται στα καθήκοντα του υπαλλήλου, καθιστώντας την πράξη του κακουργηματικού χαρακτήρα. Στην παρ. 3 προβλέπεται η δωροληψία για καλλιέργεια κλίματος, όπου το αντάλλαγμα δεν αφορά σε κάποια υπηρεσιακή ενέργεια, ωστόσο ο υπάλληλος εκμεταλλεύεται τη θέση και την ιδιότητά του, ενώ, τέλος, στην παρ. 4. προβλέπεται η αυξημένη ευθύνη των προϊστάμενων και εχόντων εποπτικά καθήκοντα προσώπων, όταν από αμέλειά τους δεν αποτρέπουν την τέλεση των αδικημάτων των προηγούμενων άρθρων.

Εν συνεχεία, το άρθρο 236, όπου στοιχειοθετείται το αδίκημα της δωροδοκίας υπαλλήλου, αποτελεί την αντίθετη όψη της δωροληψίας. Στην παρ. 1 του άρθρου, λοιπόν, υποκείμενο τέλεσης είναι αυτός που προσφέρει, υπόσχεται ή παρέχει σε υπάλληλο αθέμιτο ωφέλημα, αποσκοπώντας σε κάποια ενέργεια ή παράλειψη του τελευταίου σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του. Στην παρ. 2 προβλέπεται, κατ' αντιστοιχία με το προηγούμενο άρθρο, η επιβαρυντική περίπτωση που η επιδιωκόμενη ενέργεια ή παράλειψη αντίκειται με τα καθήκοντα του υπαλλήλου, ενώ στην παρ. 3 αφορά -όπως και προηγουμένως στην 235 παρ. 4- στην εξ αμελείας ευθύνη του διευθύνοντος προϊσταμένου.

Κάνοντας μια επιδερμική εξέταση των προβλεπόμενων στα ανωτέρω άρθρα αδικημάτων διαφθοράς, σημειώνουμε ότι, παρά τις ομοιότητες που εμφανίζουν, ο νομοθέτης φαίνεται να δίνει ένα προβάδισμα στην διαφύλαξη της καθαρότητας των

---

¹⁹ Ανδρουλάκης Ι., Μέτρα επιείκειας για τους υπαίτιους πράξεων διαφθοράς που συνεργάζονται με τις αρχές», σε: Μαργαρίτα Γασπαρινάτου (επιμ.): Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Α΄ Τόμος, Αθήνα 2016, σελ. 859.

δημοσίων υπηρεσιών και στην προάσπιση της εμπιστοσύνης των πολιτών σε αυτήν, προβλέποντας αυστηρότερες ποινές για το αδίκημα της δωροληψίας έναντι της δωροδοκίας υπαλλήλου.

Τέλος, στο άρθρο 237 προβλέπεται η διακεκριμένη μορφή των άρθρων 235 και 236 Π.Κ. με υποκείμενα τέλεσης δικαστικούς λειτουργούς και διαιτητές. Στην παρ. 1 τυποποιείται το γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα της δωροληψίας δικαστικών λειτουργών, στην παρ. 2 το κοινό έγκλημα της δωροδοκίας αυτών, ενώ στην παρ. 3 τυποποιείται, για ακόμη μια φορά, η ευθύνη του προϊσταμένου όταν από αμέλειά του δεν απέτρεψε την τέλεση των αδικημάτων των παρ. 1 και 2 από πρόσωπο που τελεί υπό τις εντολές του ή υπόκειται στον έλεγχό του.

Εισερχόμενοι στην εξέταση του άρθρου 263Α Π.Κ., σημειώνουμε ότι η παράγραφος 1 του άρθρου καταργήθηκε με την τροποποίηση που επήλθε με τον Ν. 4855/2021 (άρθρο 44 νόμου), ενώ προέβλεπε μια περίπτωση **έμπρακτης μετάνοιας** στο δράστη του εγκλήματος της δωροδοκίας υπαλλήλου και δικαστικού λειτουργού (236, 237 Π.Κ.) καθώς και στον διευθύνοντα επιχείρησης που εξ αμελείας δεν απέτρεψε την τέλεση του αδικήματος της δωροδοκίας προς όφελος της επιχείρησης (236 παρ. 3 και 237B παρ. 3 ΠΚ), εξασφαλίζοντας την **ατιμωρησία** του, εφόσον προέβαινε σε αναγγελία της πράξης στον εισαγγελέα ή σε οποιαδήποτε αρχή ή ανακριτικό υπάλληλο **πριν** την εξέτασή του ως υπόπτου ή κατηγορούμενου. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν. 4855/2021, η κατάργηση του θεσμού της έμπρακτης μετάνοιας στα εν λόγω αδικήματα αιτιολογείτο από την αδυναμία αποκατάστασης της προσβολής του εννόμου αγαθού ως λόγος εξάλειψης του αξιοποιήσιμου.²⁰ Η εν λόγω ασυμβατότητα του θεσμού με τις συνέπειες των πράξεων δωροδοκίας στο δημόσιο τομέα είχε επισημανθεί και από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και την Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης (GRECO), με σχετική σύσταση για τροποποίηση του τότε άρθρου 263B παρ. 1 και μη εφαρμογή της ουσιαστικής μεταμέλειας.²¹

---

²⁰ Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4855/2021 (ΦΕΚ Α' 215), σελ. 125-126 «Ο θεσμός αυτός είναι δύσκολα συμβατός με τις συνέπειες, με τις οποίες συνδέεται μια πράξη διαφθοράς με τη μορφή της δωροδοκίας.»

²¹ Πρόγραμμα Ελλάδας – ΟΟΣΑ: Τεχνική Υποστήριξη για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς. Προστασία των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος στον ιδιωτικό τομέα. Ανάπτυξη του νομικού πλαισίου, σελ. 13, 2016, διαθέσιμο σε <https://www.oecd.org/corruption/anti-bribery/OECD-Greece-Whistleblower-Protection-Legislative-Proposal-GRE.pdf>.

Πέραν της κατάργησης της παραγράφου 1 του αρ. 263Α, προστέθηκε με το άρθρο 96 του ίδιου Ν. 4855/2021 η παράγραφος 2Α στο αρ. 396 Π.Κ. (Δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα), προβλέποντας τη δυνατότητα έμπρακτης μετάνοιας και το ατιμώρητο του δράστη των εγκλημάτων της δωροδοκίας και δωροληψίας **στον ιδιωτικό τομέα**, εφόσον ο ύποπτος ή κατηγορούμενος προέβαινε σε σχετική αναγγελία στις αρχές πριν την εξέτασή του ως μάρτυρα.

Έχοντας παραθέσει τα παραπάνω, σειρά έχει να αναλύσουμε τα ισχύοντα ευνοϊκά μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 263Α, καθώς και τις προϋποθέσεις χορήγησής τους στους μάρτυρες του στέμματος. Σύμφωνα με την παρ. 2 του οικείου άρθρου, **υπαίτιος** των πράξεων των άρθρων 236 παρ. 1,2 και 3 Π.Κ. (Δωροδοκία Υπαλλήλου), και 237 παρ. 2,3 Π.Κ. (Δωροδοκία Δικαστικών Λειτουργών), καθώς και ο **συμμέτοχος** των άρθρων 235 παρ. 1, 2 και 3 Π.Κ. (Δωροληψία Υπαλλήλου), 237 παρ. 1 (Δωροληψία Δικαστικών Λειτουργών), των άρθρων 239 έως και 260 Π.Κ. (εγκλήματα περί κατάχρησης της υπαλληλικής ιδιότητας) καθώς και του αδικήματος της απιστίας του άρθρου 390 ΠΚ, τιμωρείται με ποινή μειωμένη σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 2, εφόσον **συμβάλει ουσιωδώς με αναγγελία** του στις αρχές στην **αποκάλυψη** της συμμετοχής υπαλλήλου στις ανωτέρω πράξεις. Το δικαστήριο έχει δυνατότητα να διατάξει αναστολή της εκτέλεσης της μειωμένης ποινής, ανεξάρτητα από το αν συντρέχουν οι όροι του άρθρου 99 Π.Κ. Αξίζει να σημειώσουμε ότι, για να επωφεληθεί των ευνοϊκών μέτρων, ο συμμετέτοχος που αποκαλύπτει την παράνομη δράση του δημοσίου υπαλλήλου δεν μπορεί να είναι ο ίδιος υπάλληλος, αλλά πρέπει να πρόκειται για ιδιώτη, όπως προκύπτει ερμηνεύοντας εξ αντιδιαστολής με την παράγραφο 3 του οικείου άρθρου. Περαιτέρω, η αναγγελία, απουσία χρονικού περιορισμού, μπορεί να λάβει χώρα μέχρι και την έκδοση απόφασης δευτεροβάθμιου δικαστηρίου,²² ακόμη κι αν ο δράστης δωροδοκίας έχει ήδη εξεταστεί ως ύποπτος ή κατηγορούμενος, όπως προβλεπόταν στην καταργηθείσα παρ. 1. Τέλος, στην υπό εξέταση παράγραφο προβλέπεται και η δυνατότητα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών να διατάξει με βούλευμά (ή το δικάζον δικαστήριο με απόφαση) την αναστολή της ασκηθείσας στον υπαίτιο ή συμμετέτοχο ποινικής δίωξης για ορισμένο χρονικό διάστημα για να βεβαιωθεί η αλήθεια των εισφερόμενων με την αναγγελία του στοιχείων. Το βούλευμα ή η απόφαση ανακαλούνται, εφόσον τα εισφερθέντα από τον υπαίτιο στοιχεία δεν ήσαν

---

²² Χατζηκώστας Κ σε Καϊάφα – Γμπάντι Μ (επιμ), Οικονομικό έγκλημα και διαφθορά στον δημόσιο τομέα, τ.1, 2014, σελ. 642.

επαρκή για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του υπαλλήλου, με αποτέλεσμα να συντρέχει για ακόμη μια φορά το ζητούμενο της ουσιώδους συμβολής του συνεργαζόμενου δράστη. Ελλείπει ειδικότερης πρόβλεψης και ορισμού της έννοιας, θεωρείται ορθότερο να κρίνεται το ουσιώδες ή μη της συμβολής in concreto από το Συμβούλιο ή το Δικαστήριο,²³. Γενικώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η καταλληλότερη ερμηνεία είναι η αντίστοιχη με αυτή που έχει η ουσιώδης συμβολή στο άρθρο 187Γ Π.Κ., δηλαδή η εξέταση του κατά πόσον οι παρεχόμενες από το μάρτυρα του στέμματος πληροφορίες είναι νέες και επιπρόσθετες από τις ήδη γνωστές στις αρχές, αποτελώντας προσωπική του συμβολή.

Εν συνεχεία, στην παρ. 3 προβλέπεται η μειωμένη σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο ποινή για τους δράστες αδικημάτων διαφθοράς που φέρουν την ιδιότητα του υπαλλήλου και συμβάλλουν ουσιωδώς με αναγγελία τους στην αποκάλυψη πράξεων άλλων υπαλλήλων με θέση ανώτερη από τη δική τους. Ο υπάλληλος ή δικαστικός λειτουργός που έχει διαπράξει μεταξύ άλλων δωροληψία, κατάχρηση εξουσίας, ψευδή βεβαίωση, παραβίαση δικαστικού ή υπηρεσιακού απορρήτου, παράβαση καθήκοντος, απιστία, μπορεί να ευνοηθεί από την προβλεπόμενη στην παρ. 2 μειωμένη ποινή, με την προϋπόθεση ότι έχει μεταβιβάσει στο Δημόσιο όλα τα περιουσιακά στοιχεία που απέκτησε άμεσα ή έμμεσα από την τέλεση ή συμμετοχή του στις παραπάνω πράξεις. Η μεταβίβαση αυτή οφείλει να γίνεται μέχρι το στάδιο της επιμέτρησης της ποινής, ωστόσο κατ' εξαίρεση το δικαστήριο μπορεί να επιφυλαχθεί ως προς την επί ποινής κρίση του, διακόπτοντας τη διαδικασία για ορισμένη ημερομηνία και χωρίς το χρονικό περιορισμό των οκτώ ημερών του άρθρου 352 παρ. 1 Κ.Π.Δ., ορίζοντας τις απαραίτητες συγκεκριμένες μεταβιβάσεις και ενέργειες του δράστη για να επωφεληθεί της μειωμένης ποινής και, διατάσσοντας δυνητικά την άρση ή αντικατάσταση των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού που έχουν ταχθεί.

Στην υπό εξέταση παράγραφο διαπιστώνεται για ακόμη μια φορά η πρόκριση που δίδεται στην αρχή της σκοπιμότητας έναντι της αρχής της νομιμότητας, ενόψει της προϋποτιθέμενης κατώτερης θέσης του καταγγέλοντα σε σχέση με τον καταγγελλόμενο. Βέβαια, η ευνοϊκότερη μεταχείριση του μάρτυρα του στέμματος που αποκαλύπτει εγκλήματα διαφθοράς υπαλλήλων ευρισκόμενων σε υψηλότερη βαθμίδα της δημόσιας υπηρεσίας, τα οποία μεγαλύτερη βλάβη στο δημόσιο συμφέρον, δημιουργεί ορισμένα

---

²³ Στοίλα Α., άρθρο 263B, Ποινικός Κώδικας, ερμηνεία κατ' άρθρο, τόμος δεύτερος (άρθρα 207 - 473), επιμέλεια Αριστοτέλης Χαραλαμπίδης, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2011, σ. 640

ερμηνευτικά ζητήματα, αφενός στις περιπτώσεις απουσίας στενής ιεραρχικής εξάρτησης μεταξύ των υπαλλήλων ή διαφορετικής υπηρεσίας, αφετέρου στην περίπτωση δήμευσης περιουσίας του δράστη με το άρθρο 68 Π.Κ. πριν την απόδοση του περιουσιακού οφέλους προς το Δημόσιο.²⁴

Τέλος, την τέταρτη παράγραφο του άρθρου 263^A Π.Κ. προβλέπεται το ευνοϊκό μέτρο της μείωσης ή της αναστολής της ποινής, της αναστολής της ποινικής δίωξης και της άρσης ή αντικατάστασης των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού στους δράστες των εγκλημάτων των άρθρων 235-261 ΠΚ, 390 και 396 ΠΚ για την δωροδοκία και δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οι οποίοι παρέχουν αποδείξεις αναφορικά με την συμμετοχή στις εγκληματικές αυτές πράξεις προσώπων, τα οποία διετέλεσαν μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί, με την αναστολή να δύναται να διαταχθεί έως και την έκδοση απόφασης από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Ενεργοποιείται λοιπόν την διαδικασία ενώπιον της Βουλής, καθώς η ιδιότητα των προσώπων αυτών οδηγεί στην εφαρμογή του άρθρου 86 Σ περί ευθύνης Υπουργών. Στην περίπτωση που κριθεί από Βουλή ότι τα εισφερόμενα στοιχεία δεν είναι επαρκή για την στοιχειοθέτηση των αδικημάτων από Υπουργό ή Υφυπουργό, επέρχεται ανάκληση του βουλευματος ή της απόφασης και συνέχιση της ανασταλείσας ποινικής δίωξης, ενώ στην περίπτωση που κριθεί ότι τα στοιχεία είναι επαρκή και ασκηθεί δίωξη κατά Υπουργού ή Υφυπουργού σύμφωνα με το άρθρο 86 Σ, επιβάλλεται στον συμμετοχο ποινή μειωμένη στο μέτρο του άρθρου 44 παρ. 2 ΠΚ, με την ευνοϊκή μεταχείριση του ίδιου άρθρου να εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις εξάλειψης του αξιολογίου, σύμφωνα με την πέμπτη παράγραφο του άρθρου 263 Α ΠΚ.

Στην τελευταία αυτή παράγραφο, σε σχέση με τις προηγούμενες, παρατηρείται ότι ο νομοθέτης δεν αξιώνει την ουσιώδη συμβολή του μάρτυρα του στέμματος, αλλά χορηγεί ευνοϊκά μέτρα αρκούμενος στην παροχή αποδεικτικών στοιχείων από τον τελευταίο. Δικαιολογητική βάση αυτής της διαφοροποίησης αποτελεί η μεγάλης σημασίας ανακάλυψη και πάταξη πράξεων διαφθοράς που τελέστηκαν από πρόσωπα με θέσεις εξουσίας, καθώς πλήττουν με τον βαθύτερο τρόπο το δημόσιο συμφέρον.²⁵

---

²⁴ Χατζηκώστας, Οικονομικό έγκλημα και διαφθορά στο δημόσιο τομέα, σ. 643 και Στοίλα Α., άρθρο 263B, Ποινικός Κώδικας, σ. 642.

²⁵ Απιολογική Έκθεση Ν.3849/2010, Σελ. 3: «Ειδική βεβαίως πρόβλεψη είναι αναγκαία για την περιγραφή των μέτρων επιείκειας, όταν το πρόσωπο που καταγγέλλεται είναι ή διετέλεσε Υπουργός ή Υφυπουργός, επειδή το Σύνταγμα προβλέπει στην περίπτωση αυτή ενεργό ρόλο της Βουλής και σημαντικά μειωμένες προθεσμίες παραγραφής.»

Ολοκληρώνοντας την παράθεση των προβλεπόμενων στο 263Α Π.Κ. ευνοϊκών μέτρων, δέον όπως επισημανθεί ότι το αίτημα του κατηγορούμενου μάρτυρα του στέμματος προβάλλεται ως αυτοτελής ισχυρισμός, και, επομένως, οφείλει να προβάλλεται σαφώς και ορισμένως, ενώ το δικαστήριο οφείλει να παραθέτει σαφή και εμπειριστατωμένη αιτιολογία για να τον απορρίψει, ειδάλλως προκύπτει λόγος αναίρεσης ελλείψει αιτιολογίας (510 παρ. 1Δ Κ.Π.Δ.) ή ελλείψει ακροάσεως (510 παρ. 1Β Κ.Π.Δ.).²⁶

3. Μέτρα Προστασίας Μαρτύρων του Στέμματος

Έχοντας παραθέσει τα προβλεπόμενα στο νόμο ευνοϊκά μέτρα τις προϋποθέσεις χορήγησης τους, οφείλουμε να εξετάσουμε και το πλαίσιο προστασίας που διαγράφεται για το μάρτυρα του στέμματος με στόχο την ασφαλή και ανεπηρέαστη μαρτυρία τους εις βάρος υπαιτίων για αδικήματα οργανωμένης εγκληματικότητας, ενόψει της πιθανότητας εκφοβισμού ή εκδίκησης. Σημειώνουμε ότι στο παρόν χωρίο δεν θα προβούμε σε ανάλυση των προστατευτικών μέτρων που προβλέπονται στον Κ.Π.Δ., καθώς η θεματική αυτή επικαλύπτεται από τα αναφερόμενα για την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, αλλά θα περιοριστούμε στην εξέταση των σημείων που αφορούν στην συμπερίληψη των μαρτύρων του στέμματος στο καθεστώς των προστατευόμενων μαρτύρων.

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 218 Κ.Π.Δ. λοιπόν προβλέπεται η λήψη μέτρων για την αποτελεσματική προστασία των ουσιωδών μαρτύρων του άρθρου 187Γ Π.Κ., δηλαδή για τις περιπτώσεις της εγκληματικής και τρομοκρατικής οργάνωσης, ενώ στην παράγραφο 3 του οικείου άρθρου δυνητικά προβλέπονται μέτρα προστασίας και για τους μάρτυρες του άρθρου 263Α, ως πρόσωπα τα οποία συμβάλλουν ουσιωδώς στην αποκάλυψη πράξεων διαφθοράς.

Η διάταξη του άρθρου 218 Κ.Π.Δ για την προστασία των μαρτύρων μέχρι το Ν. 4620/2019 προβλεπόταν στο άρθρο 9 του Ν.2928/2001²⁷, ενώ εισήχθη στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για λόγους ενότητας του νομοθετήματος, δεδομένου ότι

---

²⁶ Στοίλα Α., άρθρο 263Β, Ποινικός Κώδικας, σ. 646.

²⁷ Τίτλος Νόμου: «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων»

περιλαμβάνει ρυθμίσεις όχι μόνο αστυνομικού αλλά και δικονομικού χαρακτήρα.²⁸ Υπό το καθεστώς του Ν. 2928/2001 γινόταν δεκτό ότι δικαιούνται να τύχουν προστασίας και οι υπαίτιοι της ιδιαίτερα επιβαρυντικής διακίνησης ναρκωτικών του άρθρου 23 Ν. 4139/2013. Ερώτημα ανακύπτει σχετικά με το κατά πόσον διατηρείται η ισχύς του Ν. 2928/2001 για τις περιπτώσεις μαρτύρων που δεν προσδιορίζονται στο άρθρο 218 Κ.Π.Δ. ή αν με την άποψη ότι τίθενται πλέον εκτός του πεδίου προστασίας μαρτύρων δυνάμει της μεταβατικής διάταξης του αρ. 586 περ. θ Κ.Π.Δ και του αρ. 592 Κ.Π.Δ.²⁹

4. Διάκριση από Μάρτυρες Δημοσίου Συμφέροντος.

Μεταξύ των μαρτύρων του στέμματος και των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος υπάρχει το κοινό χαρακτηριστικό της συνεργασίας τους με τις αρχές στο πλαίσιο της ανακάλυψης εγκληματικών πράξεων και της ποινικής δίωξης των υπαιτίων. Και στους δύο θεσμούς προβλέπεται η παροχή πληροφοριών, ενώ η «ουσιώδης συμβολή», που τονίστηκε ανωτέρω ως προϋπόθεση για την χορήγηση ευνοϊκών μέτρων στο μάρτυρα του στέμματος προβλέπεται και στις διατάξεις που αφορούν στο μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος. Ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στις δύο αυτές περιπτώσεις αποτελεί η σχέση του μάρτυρα με την καταγγελλόμενη πράξη, με το μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος να βρίσκεται εκτός της εγκληματικής πράξης και το μάρτυρα του στέμματος να έχει θέση αυτουργού ή συμμετόχου εν ευρεία εννοία.³⁰ Ενδέχεται, μάλιστα, ο μάρτυρας του στέμματος να μην εμπλέκεται στην αυτή πράξη που καταγγέλλει, αλλά να είναι σε κάθε περίπτωση υπαίτιος μιας ανεξάρτητης εγκληματικής πράξης, όπως θα συνέβαινε στην περίπτωση του αρ.27 Ν.4139/2013 με παροχή πληροφοριών από έναν διακινητή ναρκωτικών εις βάρος ενός άλλου. Περαιτέρω, ανάμεσα στους δύο θεσμούς διαφέρουν τα κίνητρα με τα οποία ο κάθε μάρτυρας προβαίνει στην παροχή πληροφοριών, καθώς ο μάρτυρας στέμματος αποβλέπει στην ευνοϊκή μεταχείρισή του με μείωση της ποινής, αναστολή της ποινικής δίωξης κ.λ.π., σε αντίθεση με το μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος που δεν αποβλέπει

---

²⁸ Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Οικονομικό έγκλημα & διαφθορά, 2015, σ. 182, Θ. Δαλακούρας, Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2020, άρ. 218, σ. 173.

²⁹ Ανδρουλάκης Ι, «Προστατευόμενοι» (ψευδώνυμοι) μάρτυρες, «χάρτινοι» μάρτυρες και μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος, σε: «Το ποινικό δίκαιο σε κρίση και υπό κρίση», Τ.Τ. Ι. Γιαννίδη, 2020., σελ. 478επ

³⁰ Ανδρουλάκης Ι. ό.π.,σελ. 179.

σε ίδιον όφελος και δεν τυγχάνει ευνοϊκής μεταχείρισης, αλλά προστασίας από εκδικητικές ποινικές διώξεις ή αντίποινα στον εργασιακό χώρο, εν είδει κινήτρου για την κατά το δυνατόν χωρίς φόβο συμβολή του στην προστασία του δημοσίου συμφέροντος.

5. Απολογισμός του θεσμού & Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, επιστρέφουμε στο σημείο από το οποίο ξεκινήσαμε, αναφερόμενοι στους προβληματισμούς γύρω από το θεσμό του μάρτυρα του στέμματος από την πρώτη κι όλας εισαγωγή του στην ελληνική έννομη τάξη με το άρθρο 8 του Ν.Δ. 743/1970. Είναι γεγονός ότι τα κύρια σημεία της κριτικής επί του θεσμού όπως είχαν εκφραστεί πέντε σχεδόν δεκαετίες πριν παραμένουν ισχυρά και επί των σήμερα ισχύοντων ευνοϊκών μέτρων.

Πράγματι, η πρόβλεψη της «συναλλαγής» της πολιτείας με τους δράστες όπως περιγράφεται στα άρθρα 187Γ Π.Κ., 263Α Π.Κ. και αρ. 27 Ν. 4139/2013 φαίνεται να σχετικοποιεί την αρχή της νομιμότητας έναντι της αρχής της σκοπιμότητας, ιδίως όταν προβλέπεται το ευνοϊκό μέτρο της οριστικής αποχής από την ποινική δίωξη (π.χ. στο αρ. 187Γ παρ. 1 & παρ. 3 Π.Κ.), αλλά και έναντι της αρχής της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας, καθώς η διαπίστωση της ενοχής του δράστη δεν οδηγεί απαραίτητα στην τιμώρησή του.³¹ Περαιτέρω, τα προβλεπόμενα στα ανωτέρω άρθρα φαίνεται να κάμπτουν τις αρχές της γενικής και ειδικής πρόληψης, καθώς η δυνατότητα που δίδεται στο δράστη να υπεισέλθει εκ των υστέρων στο καθεστώς του μάρτυρα του στέμματος ενδεχομένως καθιστά ευκολότερη την απόφασή του να τελέσει μια αξιόποινη πράξη. Τονίσαμε, βέβαια, ήδη, ότι η συνεργασία αυτή του μάρτυρα του στέμματος δεν οδηγεί στην επάνοδό του στη νομιμότητα, ενώ δεν αποσβένονται ούτε ανατρέπονται τα αποτελέσματα της εγκληματικής του πράξης.³²

Σε πρακτικό επίπεδο, ακόμη κι αν δεχθούμε τις παραπάνω αντιθέσεις του θεσμού με τις αρχές του ποινικού μας συστήματος, αντιρρήσεις προκύπτουν ως προς τον κίνδυνο εκμετάλλευσης των προβλέψεων για τα ευνοϊκά μέτρα μέσω ψευδών καταγγελιών, αβάσιμων αλληλοκατηγοριών και παραπλάνησης των αρχών. Ταυτόχρονα, θα παρατηρούσαμε ότι μπορεί η χορήγηση των ευνοϊκών μέτρων να είναι

³¹ Αναγνωστόπουλος Η, ό.π., σελ 264.

³² Παρασκευόπουλος Ν, ό.π., σελ. 280

συμπωματική και εξαρτώμενη από την ταχύτητα και εγρήγορση του δράστη να απευθυνθεί στις αρχές εις βάρος άλλων δραστών, ενόψει μάλιστα της προϋπόθεσης της «ουσιώδους συμβολής» του μάρτυρα του στέμματος, δηλαδή της παροχής πληροφοριών που αγνοούσαν έως τότε οι αρχές, και χάρι στις οποίες θα ακολουθήσει η εξάρθρωση της οργάνωσης και η ποινική δίωξη των έτερων δραστών.³³ Θα μπορούσαμε να πούμε ότι, ο δράστης που επιδιώκει να λάβει την ιδιότητα του μάρτυρα του στέμματος εργαλειοποιείται μέσα σε αυτό το «κυνήγι κεφαλών», εξαρτώμενος από την αβέβαιη συμβολή των πληροφοριών που παρέχει στην επιτυχία της εξάρθρωσης των οργάνωσης και τη σύλληψη δραστών σημαντικότερης επικινδυνότητας.

Περαιτέρω, σημαντικό χαρακτηριστικό των ευνοϊκών μέτρων και αντικείμενο κριτικής αποτελεί το γεγονός ότι ο δικαιοδοτικός ρόλος του δικαστηρίου μετατρέπεται σε αστυνομικός, καθώς το τελευταίο καλείται να προβεί σε σταθμίσεις που βρίσκονται εκτός της διαδικασίας απονομής δικαιοσύνης με τη διαπίστωση της ενοχής ή της αθωότητας ενός δράστη. Δεν μπορούμε εύκολα να παραβλέψουμε το ότι οι στόχοι των ευνοϊκών μέτρων, που είναι αστυνομικοί, αναθέτουν στην ποινική δικαιοσύνη το έργο της εξάρθρωσης της οργάνωσης, θέτοντας εκποδών το δικαιοδοτικό έργο του δικαστή.

Τα παραπάνω αντεπιχειρήματα κατά των μαρτύρων του στέμματος και κυρίως της ασυμβατότητας τους με το ελληνικό ποινικό δίκαιο, βέβαια, αποδυναμώνονται σημαντικά με την πρόβλεψη των εναλλακτικών μορφών απονομής ποινικής δικαιοσύνης της ποινικής συνδιαλλαγής και ποινικής διαπραγμάτευσης (άρθρα 301 – 303 Κ.Π.Δ.) που εισήχθησαν με το Ν. 4620/2019, καθώς και με το θεσμό της αποχής από την ποινική δίωξη πλημμελημάτων και κακουργημάτων (άρθρα 48 και 49 Κ.Π.Δ.), που επιφέρουν μια γενικότερη ελαστικοποίηση στην αρχή της νομιμότητας, παραπέμποντας στο μοντέλο της αγγλοαμερικανικής ποινικής δίκης, χωρίς όμως να καθιερώνουν την αρχή της σκοπιμότητας. Στην περίπτωση του μάρτυρα του στέμματος, βασικότερο επιχείρημα υπέρ του θεσμού αποτελεί η σημαντική αντεγκληματική του λειτουργία, η οποία μάλιστα οδήγησε και στην επέκταση του από τις διατάξεις για τα εγκλήματα διακίνησης ναρκωτικών και στο πεδίο της οργανωμένης εγκληματικότητας και στις πράξεις διαφθοράς. Οι μάρτυρες του στέμματος, πράγματι, παρέχουν στις διωκτικές αρχές την ίσως μοναδική τους δυνατότητα να προσεγγίσουν

---

³³ Αναγνωστόπουλος Η., ό.π. σελ. 25

«εκ των έσω»³⁴ περιπτώσεις εγκλημάτων με έντονο το χαρακτηριστικό της μυστικότητας.

Επιπλέον, αναφορικά με τα ζητήματα των αβάσιμων καταγγελιών και της κάμψης της γενικής και ειδικής πρόληψης, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι οι διατάξεις των ευνοϊκών μέτρων δίδουν τις απαραίτητες απαντήσεις. Αφενός ο κίνδυνος ψευδών και αβάσιμων μαρτυριών αντιμετωπίζεται με τη διασταύρωση και επαλήθευση των καταθέσεων, καθώς και με την πρόβλεψη μέτρων όπως η προσωρινή αποχή από την ποινική δίωξη ή η αναστολή αυτής μέχρι την επιβεβαίωση των παρεχόμενων πληροφοριών. Αφετέρου, ο νομοθέτης φαίνεται να σταθμίζει κατά τη ρύθμιση των ευνοϊκών μέτρων τη γενική και ειδική πρόληψη, αναγνωρίζοντας ευνοϊκή μεταχείριση στον μάρτυρα του στέμματος μόνον εφόσον επέρχεται η δίωξη των βαρύτερων εγκλημάτων, εστιάζοντας στις πιο επικίνδυνες κοινωνικά συμπεριφορές. Περαιτέρω, χρήσιμο είναι να λάβουμε υπόψη την ερμηνεία που δίδει ο Α.Π. στο άρθρο 211 Κ.Π.Δ. αναφορικά με την μαρτυρία του συγκατηγορούμενου, θέτοντας έναν κανόνα αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων συμπληρωματικά στην αρχή της ηθικής απόδειξης (αρ. 177 Κ.Π.Δ.). Κατά τον Α.Π., το δικαστήριο δεν πρέπει να αγνοήσει τη μαρτυρία αυτή ως αποδεικτικό μέσο, αλλά οφείλει να επεκτείνει την αναζήτησή του και σε επιπλέον στοιχεία για να σχηματίσει δικανική πεποίθηση.³⁵

---

³⁴ Καρράς Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 5η Έκδοση, 2017, σελ. 447

³⁵ ΑΠ 1460/2019, ΑΠ 1587/2018 ΝΟΜΟΣ

Βιβλιογραφία

- **Αναγνωστόπουλος Η.**, Εξάρθρωση συμμορίας και αναστολή εκτελέσεως της ποινής (Παρατηρήσεις στο άρθρο 8 του ν.δ. 743/1970 περί ναρκωτικών), δημοσιευμένο σε Μνήμη: Ν. Χωραφά, Η. Γάφου, Κ. Γαρδίκας, Ι, 1986
- **Ανδρέου Φ.**, Ναρκωτικά ν. 4139/2013 κατ' άρθρο ερμηνεία
- **Ανδρουλάκης Ι.**, «Προστατευόμενοι» (ψευδώνυμοι) μάρτυρες, «χάρτινου» μάρτυρες και μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος, σε: «Το ποινικό δίκαιο σε κρίση και υπό κρίση», Τ.Τ. Ι. Γιαννίδη, 2020.,
- **Ανδρουλάκης Ι.**, Μέτρα επιείκειας για τους υπαίτιους πράξεων διαφθοράς που συνεργάζονται με τις αρχές», σε: Μαργαρίτα Γασπαρινάτου (επιμ.): Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον Καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Α' Τόμος, Αθήνα 2016
- **Ανδρουλάκης Ν.**, Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, 5η Έκδοση, 2020
- **Δαλακούρας Θ.**, Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2020
- **Καρράς Α.**, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 5η Έκδοση, 2017
- **Κωνσταντίνος Φράγκος**, Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019 και 4637/2019). Κατ' άρθρο ερμηνεία & Νομολογία Αρείου Πάγου, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2020
- **Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι**, Οικονομικό έγκλημα & διαφθορά, 2015
- **Μανωλεδάκης Ι.**, Ασφάλεια και Ελευθερία, 2002
- **Μαργαρίτης Μ. / Μαργαρίτη Α.**, Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία Κατ' άρθρον, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλας, 2014
- **Ν Παρασκευόπουλος/Κ. Κοσμάτος**, Ναρκωτικά, 3η έκδ.,2013
- **Παρασκευόπουλος Ν.**, Η καταστολή της διάδοσης των ναρκωτικών στην Ελλάδα, 4η Έκδοση, 2014
- **Παύλου Σ.**, Ναρκωτικά, Δογματικά και Ερμηνευτικά προβλήματα του ν. 1729.1987, Β' Έκδοση, Δίκαιο και Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2002
- **Στούλα Α.**, άρθρο 263B, Ποινικός Κώδικας, ερμηνεία κατ' άρθρο, τόμος δεύτερος (άρθρα 207 - 473), επιμέλεια Αριστοτέλης Χαραλαμπίδης, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2011

- **Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελ.**, Ο νόμος 2928/2001 «για την προστασία του πολίτη από τις αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων», ΠοινΔικ 2001.696
- **Τζαννετής Α.**, Η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 ΠΚ, ΠοινΧρ 2001,
- **Φαρσεδάκη-Γ. Συλίκου Ι.**, Ναρκωτικά
- **Χατζηκώστας Κ.** σε Καϊάφα – Γμπάντι Μ (επιμ), Οικονομικό έγκλημα και διαφθορά στον δημόσιο τομέα, τ.1, 2014
- **Χατζηκώστας Κ.**, Οικονομικό έγκλημα και διαφθορά στο δημόσιο τομέα
- **Πρόγραμμα Ελλάδας-ΟΟΣΑ: Τεχνική Υποστήριξη για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς Προστασία των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος στον ιδιωτικό τομέα: Ανάπτυξη του νομικού πλαισίου (2016):**
<http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/OECD-Greece-Whistleblower-Protection-LegislativeProposal-GRE.pdf>

Νομολογία

- **ΑΠ 1329/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ**
- **ΑΠ 1460/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ**
- **ΑΠ 1587/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ**
- **ΑΠ 1413/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.**
- **ΕφΑθ 2378/2015 ΠοινΧρ 2016,451**